

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. VII. Sponsalia facta sub conditione, vel indeterminatè alicui plurium personarum, non priùs efficiunt Sponsos, quàm conditio impleatur, aut certa persona eligatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](#)

non habetur ex hac littera, quod constaret de protestatione, nisi per narrationem præmissam. Ideo aliter dicitur. Eo ipso quo mulier hæc non probat, intelliguntur Moniales probasse suam intentionem præsumptivè, cum de facto constaret, licet non de forma facti, C. Qui mili. pos. Super servis. lib. 12. Vel Moniales sponte onus probandi subire volebant, unde mos eis gerendus fuit, inf. de Ref. spol. Licet, in fi. ff. de Prob. Circa eum. & talis metus bene excusat: siue timor & metus stupri & timor servitutis, & metus verberum, §. eod. Ita quidem. Vel dic quod utraque pars debet docere de jure suo. Simile supra de Renun. Super hoc. Haec tenus Gloss.

243.
Secunda
Resp. ex
Sanchez.
C. 2. de
Ref. spol.

Aliquando
in dubio de
deliberatio
ne, judican
dum est pro
liberitate
voluntatis,
ex Suario.

244.
Declaratur
exemplo.

Aliter responder Sanchez supra di p. 9. n. 14. in fine, revera Monasteriorum debuisse probare metum non intervenisse, quia ex parte feminæ erat professio & præsumptio iuris, per metum professam esse, ex eo, quod erat conjugata, viroque spoliata fuit, & in favorem spoliæ præluminis consensu metu extortus; arg. cap. 2. de Ref. spol. ibi: Quia non est verisimile, quod sponte juri suo renuntiaverit, qui renuntiat spoliatus.

Igitur ex variis circumstantiis contingere potest, ut quando dubitatur de sufficienti deliberatione, vel etiam de animo non se obligandi, debeat judicari pro libertate voluntatis, & non pro valore actus, ut patet, quando dubium oritur ex defectu actus, vel etiam, ut vult Suarez supra num. 9, propter impedimentum aliquod accidentiarum, quod solet aptitudinem proximam ad ratiocinandum auferre, ut est somnus, ebrietas, vel quid simile. Quia, inquit, hæc impedimenta licet non sint perpetua, tamen sunt naturalia, suppositis talibus causis: ergo quoties jure dubitatur de tali impedimento, dubitatur consequenter de toto valore actus, & consequenter etiam de obligatione.

Et declaratur exemplo. Nam qui passus est pollutionem in somno, licet, dubitet, an in eo puncto temporis habuerit sufficientem usum rationis, nec ne; nihilominus non potest judicari peccasse mortaliter, sed potius contrarium præsumendum est: ergo idem erit, si dormitando, vel in dubio, an sufficienter fuerit expergefactus votum emiserit; nam sèpè dictum est, in hac materia æquiparari votum & peccatum mortale. Ita Suarez. Apud quem plura de hac controversia poteris legere, hæc nobis sufficiente pro prælenti loco, in quo tantum tractamus de sponsalibus.

De his autem ulterius inquiritur; an valent facta sub conditione, aut indeterminatè alicui plurium personarum? Responso erit

CONCLUSIO VII.

Sponsalia facta sub conditione, vel indeterminatè alicui plurium personarum, non prius efficiunt Sponsos, quam conditio impleatur, aut certa persona eligatur.

R Atio Conclus. est; quia propriè dicti 245. sponsi contrahunt impedimentum publicæ honestatis, ut suo loco videbimus; jam autem ex sponsalibus conditionibus vel indeterminatis, non oritur illud impedimentum, ante impletam conditionem, vel determinationem, ut suppono ex ibi dicendis; ergo &c.

Confirmatur; quia Matrimonium conditionale, aut indeterminatum, non est propriè dictum Matrimonium; ergo neque sponsalia conditionata, vel indeterminata, propriè dicta sponsalia, quæ sunt initium aliquod & via ad Matrimonium. Interim sicut ex Matrimonio conditionato oritur obligatio expectandi eventum conditionis, & hæc impleta, sine novo consensu Matrimonium perficitur; ita potiori ratione ex sponsalibus conditionatis oritur obligatio expectandi eventum conditionis, & hæc impleta, sine novo consensu perficiuntur sponsalia, & eo ipso oritur impedimentum publicæ honestatis. Idemque dicendum de sponsalibus indeterminatis, putat, expectanda est corum determinatio sive electio personæ, & eâ postea, transiunt in sponsalia determinata, sine novo consensu, & oritur impedimentum.

Si autem à me queritur, ad quem spectet illa electio? Respondeo citius, ad promissio. Ad quem rem, sicut in qualibet alia promissione alterna, Reg. 70. de Reg. Juris in 6. In altera nativis debitoris est electio: & sufficit alterum sponsalia sunt indi- adimpleri.

Alternativa dicere solemus illa, quæ cum disfunctione efferuntur, interjecta videlicet Reg. 70. de R. sicut in qualibet alia promissione alterna, Reg. 70. de Reg. Juris in 6. Item si duo in 6. aut plura ablique disfunctione proferantur. Quamvis Paulus, & rectè, hoc non tam ex verbis, quam ex re æstimandum censeat: cum sèpè conjuncta pro disunctionis accipiuntur, & disuncta pro conjunctis, ut exprestè docet Paulus lib. 59. ad Edictum, & refertur leg. 53. ff. de Verb. signif. Sapò ita comparatum est, in conjuncta pro disunctionis accipiuntur, conjuncta & disuncta pro conjunctis, interdum soluta pro accipiuntur separatis. Nam cum dicitur apud Veteres Ad pro disunctionis & vicegnatorum gentiliumque, pro separatione accipiuntur. At cum dicitur: Super pecunias tute- lave

læve fux: tutor separatim sine pecunia dari non potest. Et cum dicimus, Quod dedi aut donavi: utraque continemus. Cum vero dicimus: Quod cum dare facere oportet: quodvis eorum suffici probare: Cum vero dicit Prætor: Si domum, munus, operas redemerit: si omnia imposita sunt, certum est, omnia redimenda esse: ex ergo pro confundi habentur: si quedam imposita sunt, cætera non desiderabuntur.

pertinens est, quod alter nolit eam ducere. Sin autem antequam ex illis offerat, omnes moriantur, unā exceptā, tenetur eam dare, quamvis forte, quando promisit, cogitataverit aliam dare, qui reverā indefinitē promisit, & aliter fidem datam minimē implere potest. Ita docet Sanchez suprā disp. 2.6. nu. 2. & 3.

Confiniliter. si quis promiserit unam ex pluribus ducere, satisfacit sua obligationi eligendo unam, estd electa nolit consentire; si autem ante electionem omnes præter unam moriantur, tenetur superstitem ducere, estd
Quid facienda est, si quis promisit unam ex pluribus ducere?

dum promisit, non cogitaverit eam ducere, dummodo voluerit se absoluere obligare, alioquin in foro conscientiae posset excusari, si aliud dannum aut scandalum non sequatur, iuxta dicta supra de facta promissione: in foro externo statur verbis externae prolati, & aliunde potest quis velle se obligare ad quamlibet ducendam, tametsi nolit quamlibet ducere, sed tantum aliquam determinatam in sua mente.

Notandum autem, dum promissio facta
fuit ab utraque parte, quis prior promiserit,
ipsius enim est electio, quamvis etiam, re-
promittens sit debitor; si ergo sponsus prior
promiserit pluribus, & haec re promiserint,
quam ipse elegerit, tenetur consentire; si
autem ipsae plures primò promiserant, & spon-
sus re promiserit, ipsarum est electio, & spon-
sus tenetur eam ducere, quæ elegerit.

Sed quid, si sponsus cognoscat carnaliter
unam ex pluribus, quibus promisit Matrimoniūm,
nunquid hoc ipso censetur eam
elegisse? Probabile est, quid sic (nisi contra-
rium constet ex aliis signis) saltē, quando
per copulam illam contrahit cum reliquis
affinitatē, prout contingit, quando plures
illæ, quibus promisit Matrimonium, sunt
forores; tunc enim fibi ipsi reddidit Matrimoniūm
cum aliis quasi impossibile, ergo te-
netur eam ducere, quam cognovit, quia cum
illa sola potest Matrimonium contrahere;
quare aliae habent se ac si essent mortuæ, quo
casu, ut supræ dictum est, tenetur ducere
superfuturum. Unde sic docet Sylvest. verb.
Matri. 2. n. LI.

Quando autem copula cum una, non impedit Matrimonium cum aliis, res habet maiorem difficultatem Sententia affirmans probatur; quia illa sponsalia erant conditionata ante electionem; per copulam autem purificatur conditio, & sponsalia conditionata an-

tiquitū transibant in Matrimonium; arg. c.
3. de Condit. appof. &c. sequentis tenoris: C. 3. de
De illis autem: & infra: Si vero aliquis sub hu- Condit.
jusmodi verbis juramentum aliqui mulieris pra- appof.
sisterit: Ego te in uxorem accipiam, si tan-
tum mihi donaveris: reus perjurii non habe-
bitur, si eam, nolentem sibi solvere, quod sibi
dari petit: non acceperis in uxorem nisi confi-

In iis igitur, quæ re ipsa alternativa sunt, locum sibi vendicat prefata regula. Est autem alternativorum ea conditio, ut debitori potestatem faciant, alterum ex iis eligendi vel implendi, tan in contractibus, quam in ultimis voluntatibus. In contractibus exemplum extat in leg. *Si in emptione*, 34. ff. de Contrah. empt. §. 6. *Si empio ita facta fuerit: Est mihi emptus Stichus cum Pamphilus, in potestate est vendoris, quem velit dare, sicut in stipulationibus.* Sed uno mortuo, qui supereret dandis est, & idem prius periculum ad venditorem, posterioris ad emptonem respicit. Sed etiam parcer donec ferunt, pretium debetur, unius enim unique periculo emporis rixxit.

ipsius enim est electio, quamvis etiam, re-
promittens sit debitor; si ergo sponsus prior
promiserit pluribus, & haec re promiserint,
quam ipse elegerit, tenetur consentire; si
autem ipse plures primò promiserat, & spon-
sus re promiserit, ipsarum est electio, & spon-
sus tenetur eam ducere, quæ elegerit.

Sed quid, si sponsus cognoscat carnaliter
unam ex pluribus, quibus promisit Matrimoniūm,
nunquid hoc ipso censetur eam
elegisse? Probabile est, quid sic (nisi contra-
rium constet ex aliis signis) saltē, quando
per copulam illam contrahit cum reliquis
affinitatē, prout contingit, quando plures
illæ, quibus promisit Matrimonium, sunt
forores; tunc enim fibi ipsi reddidit Matrimoniūm
cum aliis quasi impossibile, ergo te-
netur eam ducere, quam cognovit, quia cum
illa sola potest Matrimonium contrahere;
quare aliae habent se ac si essent mortuæ, quo
casu, ut supræ dictum est, tenetur ducere
superfuturum. Unde sic docet Sylvest. verb.
Matri. 2. n. LI.

Quando autem copula cum una, non impedit Matrimonium cum aliis, res habet maiorem difficultatem Sententia affirmans probatur; quia illa sponsalia erant conditionata ante electionem; per copulam autem purificatur conditio, & sponsalia conditionata an-

tiquitū transibant in Matrimonium; arg. c.
3. de Condit. appof. &c. sequentis tenoris: C. 3. de
De illis autem: & infra: Si vero aliquis sub hu- Condit.
iusmodi verbis juramentum aliqui mulieris pra- appof.
sisterit: Ego te in uxorem accipiam, si tan-
tum mihi donaveris: reus perjurii non habe-
bitur, si eam, nolentem sibi solvere, quod sibi
dari petit: non acceperis in uxorem nisi confi-

54 Disput. II. De Contractu & Sacramento Matrimonii.

sus de presenti, aut carnis sit inter eos commixtio subsecuta. Ita Alex. 3. Panormitan. Archiepiscopo. Ubi Glossa verb. Carnalis. Et per hoc videtur recessisse à conditione, infra eod. Pertusas. & sic est Matrimonium presumptum, contra quod non admittitur probatio.

C. 6. cod.

Idem statuitur cap. Per itas, jam allegato a Glossa ibi: Consultationi tuae taliter responderemus, quod cum liquido confit, quod post contracta sponsalia, carnis est inter eos copula subsecuta, pro Matrimonio est presumendum, quia videtur à conditione apposita recessisse. Nam est probatum sit, quod postquam pater & patruus viri contradixerent sponsalibus, idem vir multiter illam carnali conjunctione cognoverit, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipsi cognovissent eandem, pater ejus & patruus contradicerent curavissent. Ita Innoc. 3. Marian. Episc. de sponsalibus contractis sub hac conditione: Si pater sponsi & patruus sponsalibus consentirent.

252.

Evidetur eam
elegisse, ex
Coninck.

Quidquid sit de isto transitu, qui, ubi Trident. obligat, non potest admitti, nisi copula haberetur in praesentia Parochi & testium; quare saltem non potest dici, per eam sponsalia conditionata transire in absoluta, & indeterminata in determinata? Ut enim dicitur in prefatis iuribus, per copulam videtur recessum fuisse à conditione. Unde sic docet Regius his disp. 21. n. 16. & probat; quia, nisi de contrario constet, talis puella non potest judicari aliter concedere ulrum sui corporis, nisi sub spe futuri Matrimonii; quare alter illum ab ea exigendo, videtur ei hanc spem facere, ac suam electionem in ea determinare. Quod maximè verum est secundum ius antiquum; quia cum talis posset hanc cognoscere affectu maritali, presumitur id fecisse, juxta cap. Is qui de Spon. Hæc ille. Subscriptio verba illius capituli: Is qui fidem decit M. mulieri super Matrimonio contrahendo, carni copula subsecutâ, et si in facie Ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur quia licet presumptum primum Matrimonium videatur, contra presumptum tamen hujusmodi non est probato admittenda.

Oppositum
doct. San-
chez.

Sotus:

Nihilominus oppositum putat verius Sanchez sup. n. 12. Erratio; inquit, est; quia ea presumptio inde oriebatur, ne Ecclesia presumeret delictum fornicationis, presumebat accessum affectu conjugali, & subinde consensum de presenti; unde, ut optimè dicit Sotus 4. dist. 29. q. 2. a. 3. post 3. conclus. versl. Sed rursus sciendum, si affectus esset fornicarius, non videtur recedi à conditione; sed hodie jam non potest esse affectus conjugalis, sed semper est fornicarius, cum per copulam illam occultam non transeant sponsalia in Matrimonium; ergo jam nullo modo videtur recedi à conditione, ut sponsalia maneat pura. Unde in nostro casu dum aliquis pro-

misiit, unam ex certis se ducturum, quāvis ad aliquam ex illis carnaliter accedat, non manent sponsalia pura. Si tamen prior promissio fieret coram Parochio & testibus, & coram iisdem copula affectu conjugali, maneret ius antiquum illæsum, & esset Matrimonium; servatur enim forma præscripta in Trident. Hæc tenus Sanchez.

Ad rationem Regii respondeo posset; non semper, quando quis habet copulam cum aliqua, presumendum cum ipsa contrahere sponsalia, ut nimis clarum est; ergo neque in hoc casu: cùm enim hæc filia leipsum cum peccato proficiat, non est digna tali presumptione; & dato, quod se non profitueret, nisi sub spe futuri Matrimonii, inde ramen non sequitur, quod eo ipso sit electa; sed tantum quod speret se poeta eligandam præaliis; ergo adhuc post copulam manent illa sponsalia indeterminata.

Sed quid si patris sit determinare filiam, & hæc conscientie parte carnaliter commisceatur sponso? Respondeo; hoc ipso sponsalia tria sit de terminata filiam, & voluisse obligare ad illum dandum, cuius copulam permisit, cùm jam alias dare nequeat, idque ex propria sua culpa. Aliud fore, si ipso invito copulam habuisset; & ratio est, quia pater liber est ad tradendum hanc vel aliam, quæ facultate non potest privari per alterius delictum, ipso invito commissum. Sibi ergo imputet sponsus, si nullam pater determinaret; quia hanc, quam corrupti, non tenetur pater determinare; alias autem, utpote factas affines, non potest determinare. Hoc tamen intelligendum est, nisi hæc filia cognita, contraxerit determinata sponsalium cum sponso cognoscente, & eo salvo, ut hodie sponsalia conditionata non transeant in Matrimonium, neque in sponsalia absoluta per copulam.

Ex his facile responderet ad hanc questionem: An si pater promittat Petro Mariam, & casu quo illam nequeat dare, promiserit ejus sororem, teneatur sororem tradere, Mariam recusante? Facile, inquam, respondeatur: teneat eum sororem tradere, nisi Maria tacite vel expressè conserferit sponsalibus, non sub conditione illa, sed absolute; tunc enim non posset tradere sororem propter impedimentum publicæ honestatis, ortum ex prioribus sponsalibus absolutis & validis. Alioquin, si Maria solùm conditionat conserferit, teneatur tradere sororem; quia ex sponsalibus conditionatis non fuit ortum istud impedimentum.

Reliqua quæ hic possent disputari de sponsalibus conditionatis, commodius dicuntur, ubi de Matrimonio conditionato tractabitur. Quare transego ad ætatem, necessariam jure positivo ad valorem sponsalium; et autem sep-

Sect. I. De Natura & vi Sponsaliorum. Concl. 8.

septennium, ut edifero Conclus. sequenti, 55
quæ talis est:

CONCLUSIO VIII.

Ad Valorem Sponsalium jus positivum exigit septennium completum die ultimo; malitia tamen supplet ætatem.

257.
Inhabatur
Conclus. 5.
ex cap. 4.
in Depon.
imp.

Sepennium exigit jure positivo in contrahendis sponsalibus, omnes fatentur; & conflat manifestè 1. ex cap. 4. de Depon. impub. sequentis tenoris: *Litteras tuæ fraternalitatis accepimus, ex quarum tenore perpendiculariter, quod cum quidam esset perfecte ætatis, quandam pueram incububilis despontavit: procedente vero tempore, matrem pueræ cognovit, & eam in uxorem accepit. Et infra: Consultationi tue taliter respondemus, quod si præfatus vir matrem pueræ antequam septimum annum complexisse in uxorem accepit, Matrimonium non dissolvit: cism despontationes hujusmodi nullæ sunt, que in cububiliis sunt.*

258. Secundò ex cap. 5. eod. quod sic sonat:
robaio ex. Accessit ad præsentiam nostram. Et infra: Fraternalitati tua mandamus, quatenus, si tibi considererit, quod puerla non esset sepenitus, quando G. deponfacta fuit, & poftea in eum non consenserit, & quod idem G. ab hujusmodi despontatione per te fuerit absolutus, Matrimonium inter eundem G. & matrem pueræ celebratum, præcipiatis in violabili obſervari, & eorum problemanties esse legitimam, quia despontationes & Matrimonia ante 7. annos fieri non possunt, si consensus poftea non accedit. Ubì Gloss. verb. *Absolute*, inquit: *Maxime. Hec absolute factum tantum respicit, cum nulla fuissent sponsalia, sup. cap. proxi. Bern.* Unde solum fuit declaratio nullitatis.

259. Tertiò ex cap. 13. eod. ibi: *Interloquendo pronuntiamus, inter juvenem & puellam nec Matrimonium, nec sponsalia sive contracta, cum constet pueram nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset, quod posset legitimè accusari.*

Accedat l. 14. ff. de Spons. ibi: *A primordio etatis sponsalia effici possunt, si modo id fieri ab utraque persona intelligatur, id est, si non sint minores, quam 7. annis. Quid ergo dicitur in principio ejusdem legis: In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium definita non est, in Matrimonio; intellige cum Gloss. ibi verb. *Uti in Matrimonio*: Id est, talis ut in Matrimonio, sed alia, scilicet 7. annorum, ut subiicit. *Vel*: non est definita in sponsalibus variè in marib[us] & feminis, ut in nuptiis. *Vel* aliter: non est definita ætas, ut solam ætatem dicam sufficeret, scilicet in nuptiis dico. Nam si septem annorum*

fit, non sufficit, nisi intelligat quid agatur: saepe enim accidit, ut non intelligent in ea ætate, sed in 9. annis tamum, vel in 10. sed sola ætas 12. annorum, vel 14. sufficit; tunc enim bene intellegunt, nisi sint furiosi.

Tota itaque ratio hujus Constitutionis est; quia ante illam ætatem ordinariè non est ulius rationis, sufficiens ad peccandum mortaliter, qui tamen requiritur ad contractum, & post septennium communiter advenit talis usus rationis, tam viris, quam foeminis; unde in ipsis non est diversitas temporis necessarii ad contrahenda sponsalia; secùs ad contrahendum Matrimonium, quia foemina ciuitus puerit, quam vir.

Si autem à me queritur; an sufficiat ille 260.
ulus rationis, qui sufficit ad peccandum *An sufficiat
mortaliter?* Respondeo ciuitus affirmativè, *usus ratio-*
juxta dicta Conclus. 6. ubi fufus probavi- *nis, qui suffi-*
mus, sufficere ad sponsalia eam deliberatio- *cit ad pec-*
nem, quæ sufficit ad peccandum mortaliter. *candum*
Nihilominus contrarium videtur docere S. Tho.
Thomas 4. difp. 27. q. 2. a. 2. ad 2. ibi: *Et*
ideo dicendum, quod ad peccatum mortale sufficit
etiam consensus praefens, sed in sponsalibus est
consensus in futurum: major autem rationis dis-
cretio requiritur ad providendum in futurum,
quam ad consentiendum in unum præsentem
actum, & ideo ante potest homo peccare morta-
liter, quam posset se obligare ad aliquid futurum.
Doctorem Angel. sequitur Bonac. hic q. 1.
P. 4. n. 4. cum Aliis, quos cirat.

Verum enim vero cum usus rationis non Bonacina,
ad aliud requiratur, quam ut sponsalia pos-
sint esse deliberata; & secundum Bonac. ibi-
dem p. 1. n. 4. tanta dumtaxat requiratur deli-
beratio, quanta sufficit ad peccatum morta-
le, nescio, quare non sufficiat ille usus ratio-
nis, qui sufficit ad peccandum mortaliter.
Unde sententiam nostram docet Sanchez
sup. difp. 16. n. 15. eamque probabiliorē
appellat Dicastillo hic difp. 1. n. 264.

Probatur autem à Sanchez, Primò: quia is 261.
usus rationis satis est ad obligandum se per Probatur
votum solemne Ordinis sacri, quod tamen est pars affir-
perpetuum, & per votum simplex Religio- mans,
nis, quæ est obligatio statutus perpetui, & ma-
jor, quam sponsalia; quia votum annexum
Ordini sacri nullo modo solvi potest, nisi
per dispensationem Pontificiam: votum
etiam illud Religionis indiget eadem dispen-
satione, vel paternâ irritatione, nec potest
propriâ voluntate pueri dissolvi; at sponsalia
solâ pueri voluntate puberis facti dirimi
possunt.

Probatur 2. quia si ea temporum provi- 262.
dentialia, quam postulat alia sententia deside-
raretur, incaute prescriptum esset septennii probatio.
tempus; cùm enim tenerimæ ætate, præsentium
non habet pueri providentiam, nedum futu-
rorum, & vix eo rationis usu gaudeat, ut ca-

pax